

สื่อเรียนรู้ประกอบการสรุปบทเรียน
โครงการการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในพื้นที่ 36 จังหวัด
เพื่อแก้ปัญหาความยากจน

ชุด “เรื่องเล่าจากบ้านเพื่อน เรื่อง เกร็ดง่ายเรียนรู้แก่นแท้กัน”

ตอน “บันทึกจากนายช่าง เรื่อง หนทางสู่ธรรมะแท้กัน”

นายช่าง

สื่อเรียนรู้ประกอบการสรุปบทเรียน
โครงการการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่ 36 จังหวัด
เพื่อแก้ปัญหาความยากจน

ชุด “เรื่องเล่าจากบ้านเมือง เรื่อง เครือข่ายสหกรณ์แม่จัน”

ตอน “บันทึกจากนายช่าง เครือข่ายพระสงฆ์กับการพัฒนาสหกรณ์”

สื่อรียนรูปประกอบการสรุปบทเรียน
โครงการการพัฒนาขบวนการสหกรณ์
ในพื้นที่ 36 จังหวัดเพื่อแก้ปัญหาความยากจน
ชุด “ เรื่องเล่าจากบ้านเพื่อน เรื่อง เครือข่ายสหกรณ์แม่จัน ”
ตอน “ บันทึกจากนายช่าง เครือข่ายพระสงฆ์กับการพัฒนาสหกรณ์ ”

เนื้อหา ชุดโครงการ “การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่
36 จังหวัด”
ผู้เขียน นพวิชญ์ บุญมี, รงค์รัตน์ จันทร์สุวรรณ
บรรณาธิการ รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท
จัดพิมพ์โดย สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 100 เล่ม

คำนำ

การพัฒนาคนให้มีจิตสำนึกความร่วมมือและเห็นความสำคัญของคุณค่า
สหกรณ์และแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้ถูกกำหนดเป็นยุทธศาสตร์
สำคัญในแผนพัฒนาการสหกรณ์ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2550-2554)

เครือข่ายพระสงฆ์กับการพัฒนาสหกรณ์จึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญ
ที่สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้เตรียมการไว้รองรับ
ยุทธศาสตร์การพัฒนาดังกล่าวข้างต้น โดยมีจุดหมายสำคัญที่จะดำเนินงาน
ชุดโครงการพัฒนากระบวนการสหกรณ์ในพื้นที่ 36 จังหวัด เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน
ได้สิ้นสุดไปเมื่อเดือนธันวาคมปี 2549 หนึ่งในบรรดาผลลัพธ์เครือข่ายที่เกิดขึ้น ได้แก่
เครือข่ายพระสงฆ์กับการพัฒนาสหกรณ์ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะดำเนินการ
เชื่อมโยงเครือข่ายพระสงฆ์ กับกิจกรรมการพัฒนาสหกรณ์อย่างต่อเนื่อง
ทั้งการเผยแพร่ความรู้เรื่องการพัฒนาสหกรณ์ ซึ่งเป็นชุดความรู้ของพระคุณเจ้า
ที่ได้จากประสบการณ์กลุ่มสังฆะออมทรัพย์ อีกทั้งจากการเข้าร่วมในเวที
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ให้การสนับสนุนการทำงาน
ของเครือข่ายพระสงฆ์ การดำเนินการในการดังกล่าวจะเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิก
สหกรณ์ทั้งในกลุ่มสหกรณ์จดทะเบียนที่มีมากถึง 9 ล้านคน และในกลุ่มสหกรณ์
ภาคประชาชนอีกจำนวนมาก ได้มีโอกาสรับรู้และสร้างความเข้าใจผ่านกระบวนการ
เรียนรู้จากพระคุณเจ้าที่ร่วมอยู่ในเครือข่ายพระสงฆ์ ต่อไป

(รองศาสตราจารย์ จุฑาทิพย์ ภัทราวาท)

ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์

ตุลาคม 2550

สารบัญ

	หน้า
บันทึกหน้าเรื่อง บ้านทางควาย ต.แสนตุง อ.เมือง จ.ตราด	5
บันทึกหน้าเรื่อง 1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน 27 มิถุนายน 2550	7
บันทึกหน้าเรื่อง 2 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน 28 มิถุนายน 2550	13
บันทึกท้ายเรื่อง จากบางเขน - ตราด	21
ทำเนียบเครือข่ายพระสงฆ์กับการพัฒนาบวรการสหกรณ์	23

บันทึกนายจ้าง

เครือข่ายพระสงฆ์กับการพัฒนาคนรุ่นใหม่

บันทึกนำเรื่อง

บ้านทางควาย ต.แสนตุง อ.เมือง จ.ตราด

ผมเกิดที่เกาะช้าง พ่อเลยตั้งชื่อว่า "ช้าง" พ่อกับแม่ผมพบกันที่นี่ รักกันที่นี่ และมีผมที่นี่ แต่เนื่องจากบ้านเราขาดงาน พ่อและแม่ต้องพาผมและน้องๆ เดินทางตระเวนออกทำงานรับจ้างทั่วไป ตั้งแต่ผมยังเด็ก ทั้งทำสวนผลไม้ สวนยาง ทำประมง และทำทุกอย่างที่เขารู้จัก อยู่ในแถบ จังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก จนแม่คลอดน้องคนเล็กที่ระยอง พ่อเลยพูดกับแม่ว่า จะเลิกทำงานรับจ้างพ่อออกมาหาพวงมณีกลับไปอยู่บ้านเกิดของพ่อที่แสนตุง พ่อออกมาไม่ยาก พวงมณีเธอร้องอีกแล้ว พ่อจะกลับไปเริ่มต้นชีวิตใหม่อยู่ข้างพ่อเพียง ตามที่ในหลวงท่านบอก และตั้งแต่นั้นครอบครัวของเราจึงย้ายมาอยู่ที่นี้บ้านทางควาย ต.แสนตุง จ.ตราด

ที่บ้านทางควายแห่งนี้ ญาติพี่น้องของพ่อให้การต้อนรับพวงมณีอย่างอบอุ่น รวมถึงชาวบ้านคนอื่นที่เมตตาพวงมณีเข้ามาแบ่งปันกันกิน และพ่อก็เริ่มห้กร่างทางพวงมณีปลูกผักเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ ส่วนแม่ก็เก็บของป่าขายอีกแรง ผมและน้องก็ได้เรียนหนังสือด้วย น้องสาวเข้าเรียนโรงเรียนประถม ส่วนผมนั้นพ่อให้เรียนเกษตร เพราะต้องช่วยพ่อทำงานด้วย ที่นี่เราได้รู้จักกับ พระอาจารย์สุบิน ปณีโต ท่านอยู่ที่วัดไผ่ล้อม อยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้านเราแต่

บันทึกนายจ้าง

เครือข่ายพระสงฆ์กับการพัฒนาคนและคน

บันทึกเข้าเรื่อง 1

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน 27 มิถุนายน 2550

นี่เป็นครั้งแรกที่ผม ได้สัมผัสเมืองหลวง
แลดูมันวุ่นวายจัง รถราจึงกันวัน ดิกรามบ้านช่อง
เบียดเสียดกันแน่นไปหมด แต่ที่มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ แลดูร่มรื่นและเป็นสภาพที่น่ารื่น
รมย์มีโอกาสก็อยากมาเรียนที่นี้เหมือนกัน พระอาจารย์
บอกว่าที่นี่สร้าง บุคลากรชั้นนำที่ประกอบประโยชน์ให้แก่
บ้านเมืองเรามากมาย ในการประชุมครั้งนี้มีเป้าหมายก็เพื่อสร้างเครือข่าย
ให้พระสงฆ์เป็นแกนนำในการดำเนินโครงการ เพื่อพัฒนาบุคลากรสหกรณ์
ซึ่งก็เพื่อให้พี่น้องเราลืมตาอ้าปากได้

ท่านพระอาจารย์สุบินท่านบอกว่า สหกรณ์ทุกวันนี้เห็นหาผลประโยชน์
ในทางทรัพย์สินกันมาก ดังนั้นถ้าเรารักกันแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน และทุ่มเท
แรงกายแรงใจเป็นกระบวนการ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ แต่ก็ไม่ต้องมาจากความรัก
แล้วก็จะไม่บรรลุเป้าหมาย และเมื่อดำเนินการใดต้องอยู่บนพื้นฐานที่มีข้อมูล
การแก้ปัญหาชีวิต การจัดการสหกรณ์ไปสู่ความยั่งยืนต้องอิงธรรมะไปตลอด
สู่ศีลธรรม สู่การจัดสรร การสังเคราะห์ ตลอดจนถึงความยั่งยืน

บันทึกจากนายข้าว

เครือข่ายพระสงฆ์กับการพัฒนาชนบท

นายกศีกฤทธิ ทยอดมาจากจีน ถ้าประเทศไทยจะเป็นสหกรณ์ จะต้องมีความศรัทธาและจริงใจ แต่ทุกวันนี้เราไม่ได้เอาแก่นที่แท้จริงมาปฏิบัติ ท่านบอกว่า สหกรณ์มีหลายประเภทคือร้านค้า, ฐานผลิต, แปลงเกษตร, โรงนา, โรงปุ๋ย มีการแบ่งรายได้ในการปฏิบัติเป็นสัดส่วน และสมาชิกมีผลประโยชน์

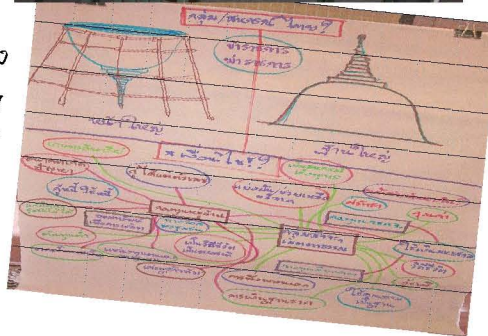
ร่วมกัน ท่านพระอาจารย์สุวรรณได้เล่าถึงงานของท่านว่า ท่านเริ่มต้นจากกลุ่มสังฆะและไปขยายเครือข่าย ไม่ทำกลุ่มเดียวขยายไปเรื่อยๆ ล่าสุดเมื่อเดือน มิถุนายน ปี 50 ท่านจะตั้งอีก 1 กลุ่ม มีเงินทุนหมุนเวียนทั้งเครือข่าย 22 -23 ล้านบาท จัดประชุมสมาชิกทุกเดือนไม่เคยหยุด แต่จากการที่รัฐบาลมาแทรกแซงจัดตั้งโครงการเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทำให้ชาวบ้านต้องอยู่ในกรอบทั้งหมดต่อไปจึงต้องทำบัญชีแบบชาวบ้านเอง ลงชุมชนเอง สอนให้ชาวบ้านและผู้นำ ได้เรียนรู้เกี่ยวกับระบบบัญชีให้เป็นเพื่อรับใช้ชุมชน

นอกจากพระอาจารย์สุวรรณจากทางใต้แล้ว ทางภาคเหนือก็มีพระอธิการมานพ อุดมมานโว จากวัดห้วยตองสัก อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ ท่านเล่าให้ฟังว่า กิจกรรมที่ท่านทำในปัจจุบันนี้เชื่อมโยงเครือข่ายระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียนเป็นหลัก ก่อนการเริ่มดำเนินการคือ ทำการปฐมนิเทศสมาชิก จัดสื่อการสอนเป็นระบบเกี่ยวกับธรรมะ และเดินสายออกสอนตามโรงเรียนด้วย ทำให้รู้จักชาวบ้านมากขึ้น หลังจากนั้นก็เดินสายโดยการไถ่ถอนชีวิตโคของชาวบ้านครั้งละ 2-3 ตัว เบื้องต้นก็นำมาเลี้ยง เพื่อใช้ประโยชน์ในพื้นที่ไปเรื่อยๆ จนกระทั่ง ปัจจุบันมีโคทั้งหมดแล้ว 500 ตัว ตอนนี้มีสมาชิกที่เข้าร่วม โครงการแล้วกว่าพันคนซึ่งได้จัดทำกระบวนการโดยจัดเป็นกลุ่มหมู่บ้านละ 20 - 30 ตัว และมีความคิดว่าจะทำอย่างไรให้โคที่ไถ่มา ไม่ต้องถูกฆ่า จึงได้ประสานงานกับคณะกรรมการเพื่อหารือและจัดการแข่งขัน มีกิจกรรมให้สมาชิกได้ร่วมกัน เมื่อใครชนะก็ได้โคไปเลี้ยงไว้ใช้งาน และโคทุกตัวจะมีทะเบียนว่าเป็นของใคร หมู่บ้านใด เพื่อเป็นประโยชน์ ต่อองค์การอื่นด้วย

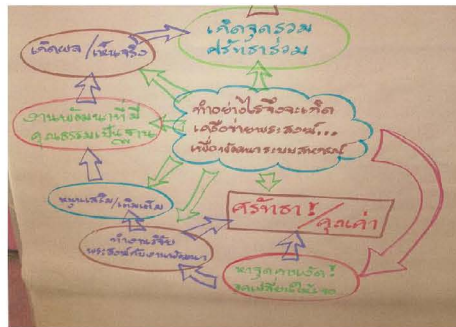

ไปทางพระอธิสาณกันบ้าง พระอาจารย์ วิไลศักดิ์ ฤทธิจิตมโฆ จากวัดป่าดอนทัพช้าง จ.อุบลราชธานี ท่านนี้ก็ป็นท่านหนึ่งที่ได้ไปดูงานจากท่าน พระอาจารย์สุปิ่น และนำมาขยายผล ท่านเล่าถึงงานธรรมะแก่กันของท่านว่า งานที่ท่านดำเนินการคือ งานแผ่นดินธรรม

ปลูกจิตสำนึก ในการพัฒนาคนในชุมชน คือ หมู่บ้านใดที่พัฒนาจุดหน้า คือ สามารถลด ละ เลิก อบายมุข อยู่แบบพอเพียงได้ กิจกรรมคือการพัฒนาร่วมกับชาวบ้าน มีการประชุมประจำเดือนหมุนเวียนกัน และผู้ที่เข้ามาอบรมต้องจ่ายเงิน ที่มาประชุมครั้งละ 30 บาท เพื่อเป็นกองทุนสมาชิก ดอนนี้มี 5 แสกกว่าบาท จนถึงปัจจุบันอบรมชาวบ้านให้เกิดการพัฒนา และเรียนรู้อารมณ์ร่วมกัน

ยังมีพระคุณเจ้าอีกหลายรูปที่ได้แสดงทัศนะและแนวคิดที่น่าสนใจ ซึ่งผม ไม่สามารถนำมาเล่าตรงนี้ ได้หมด แต่เชื่อว่าทุกขแนวคิดจากพระคุณเจ้าเหล่านี้ เป็นประโยชน์ต่อการเคลื่อนไหวขบวนการของกองทัพธรรมะแก่กัน ได้อย่างดีเยี่ยม ซึ่งแนวคิดทั้งหมดต้องได้รับการหลอมรวม และร่วมมือกันอย่างจริงจังซึ่งเหมือนกับที่ท่านอาจารย์เชิษฐ บำรุงวงศ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ของโครงการ ท่านให้ข้อคิดว่าเรื่องทุกอย่าง ต้องมีความเข้าใจจริงอยู่บนพื้นฐานธรรมะ และงานจะสำเร็จได้ ต้องมีการรวมพลังกัน เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของชุมชนเรา จะต้องสร้างศรัทธา มีความคิดเป็นอิสระ และเป็นบูรณาการเพื่อให้ได้สิ่งที่เห็นพ้อง

บันทึกจากนายข้าว

เครื่อง่ายพระสงฆ์กับการพัฒนารูปธรรม

ต้องกัน เพื่อนำไปสู่ความร่วมมือเพื่องาน
การร่วมมือกันอย่างจริงจังและจริงจัง
เป็นพื้นฐานของทางสหกรณ์ คือ
การร่วมมือกัน เป้าหมายสูงสุดคือ
การอยู่ดีมีสุข สหกรณ์เป็นเรื่องของ
ผลประโยชน์ร่วมกัน และสะท้อนไปสู่
ประโยชน์ส่วนตน

การประชุมในครั้งนี้นับเป็นการ
เริ่มต้นที่ดี ในการที่จะขับเคลื่อน
บทบาทการสหกรณ์แก่กัน ในบทบาท
ของกองทัพธรรมะแก่กัน เพราะมีระบบ
แม้ที่พุทธธรรมจากหลายสำนัก เป็นระดับ
ปราชญ์ชุมชนมารวมพลังความคิด
ด้วยกัน ผมเองนับว่าได้เปิดหูเปิดตา
อย่างยิ่ง จากเด็กหนุ่มที่ใช้ชีวิตเร่ร่อน
ไม่เป็นหลักแหล่งมาหลายปี

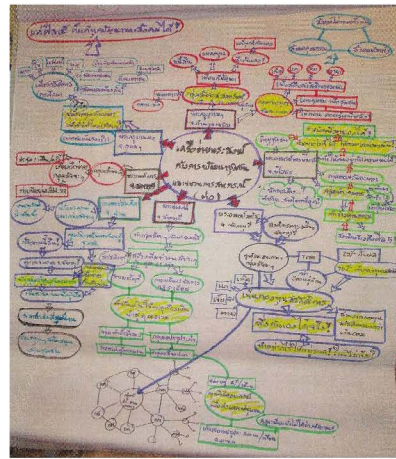
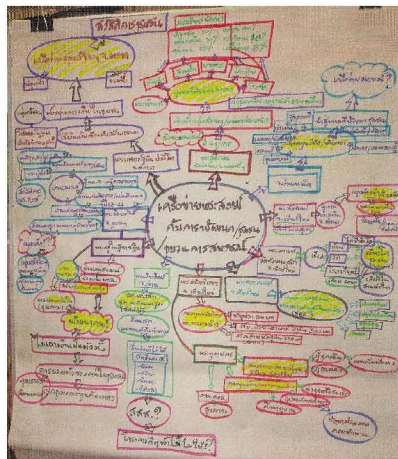
แต่หันกลับเป็นประสบการณ์ชีวิต ที่ทำให้ผมแกร่งในการดำเนินชีวิต
แต่การที่ผมได้มารู้จักกับพระอาจารย์ได้เป็นสมาชิก กลุ่มสัจจะออมทรัพย์
และได้รู้จักกับบทบาทการสหกรณ์แก่กัน ทำให้ผมรู้จักการดำเนินชีวิตที่มีแบบแผน
มากขึ้น ผมชอบคำพูดของพระอาจารย์ท่านหนึ่ง ท่านชื่อพระอาจารย์ชาญจิตร
ญาณหยุดโต จากวัดดงศรีฐาน ล้านนา อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ท่านบอกว่า
การที่ได้มาร่วมประชุมในครั้งนี้ ก็ได้มาเติมเต็มความรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์
โดยนำหลักธรรมะไปสู่วิธีการปฏิบัติงานให้เกิดผลร่วมกัน แก่ปัญหาที่เกิดขึ้น
โดยใช้หลักอริยสัจ 4 สิ่งที่ทำให้เกิดทุกข์และวิธีการดับทุกข์ เป้าหมายในการแก้ปัญหา
ที่เกิดมานั้นโลกนี้คือ

1. เป้าหมายบนดิน คือการทำให้คนพ้นทุกข์ ทำอย่างไรให้การดำเนินงาน
ทำแล้วมีความสุข

2. เป้าหมายบนฟ้า คือ เกิดมาแล้วต้องตายตามกรรมที่ตัวเองก่อ ประกอบกับ
สัมมาอาชีวะ ต้องสร้างสมบุญให้ญาติโยมมีพื้นฐานชีวิตที่ดี

3. เป้าหมายเหนือฟ้า คือเมื่อนิพพานแล้ว ได้อะไร ดังนั้นทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำมา
 ในพุทธศาสนา มีขั้นตอนเป้าหมายที่สูงขึ้นไป
 นี้แค่เริ่มต้นเราก็พอจะมองเห็นเป้าหมายกลางๆแล้ว พงษ์นี้จะมีการพูดคุยกัน
 เรื่องของบทบาทของเหล่าบรรดาแม่ทัพทำเหล่านี้กันอีก ได้ยินผมจะมาเล่าให้ฟัง

บันทึกนายจ้าง

เครือข่ายพระสงฆ์กับการพัฒนาครอบครัว

บันทึกเข้าเรื่อง 2

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน 28 มิถุนายน 2550

ฉันนี้พัฒน์มาแต่เจ้า บรรชากาศ
กรุงเทพฯซึ่งพลุกพล่านเหมือนเดิม แลดูทุกคน
ต้องดำเนินชีวิต แข่งกับเวลา แต่ถึงจะดูเหมือน
ยุ่งจุ่นจาย แต่ผมจำคนกรุงเทพฯเขาก็มี
แบบแผนในการดำเนินชีวิตนะ ฉันนี่ที่ประชุม
ทบวงการสหกรณ์แก่จัน ก็มาว่ากันต่อเรื่องของ
บทบาทพระสงฆ์ ต่อความเข้มแข็งของสังคม

และชุมชน ซึ่งก่อนที่จะเริ่มการประชุม พระอาจารย์สุบินท่านให้ผู้เข้าร่วมประชุม
นั่งสมาธิประมาณ 5 นาที เพื่อสงบจิตใจ และหลังจากนั้น รศ.จุฑาทิพย์ ภักธราภ
ที่พจนานุกรมทบวงการสหกรณ์แก่จันรู้จักกันดี ท่านเป็นพี่เลี้ยงหลักท่านหนึ่ง
ในการขับเคลื่อนโครงการทบวงการสหกรณ์แก่จันของเรา ซึ่งอาจารย์ท่านกล่าวว่า
ในช่วงปี 2542 พระราชบัญญัติพัฒนาสหกรณ์ที่เป็นกฎหมายที่แท้จริง ที่กลุ่ม
สหกรณ์ภาคประชาชนไม่ยอมรับนั้น ในเนื้อหาใจความสำคัญมีคณะกรรมการ
ระดับชาติทำหน้าที่ให้การปรึกษาแก่รัฐมนตรีในเชิงนโยบาย ตอนนั้นเป็นความโชคดี
ที่ท่านได้ไปร่วมเป็นกรรมการชุดนั้นด้วย และได้มีส่วนร่วมในการยกร่างแผน

ในครั้งนั้นด้วย อาจารย์ท่านกล่าวอีกว่า ที่ผ่านมามีคนสหกรณ์ฝืนไม่ตรงกัน ดังนั้น จึงประกาศตั้งว่าเมื่อสิ้นสุดแผนฯฉบับที่ 1 จึงได้มีการกำหนดภาพแผนการพัฒนา สหกรณ์ให้ตรงกัน คือ เป็นองค์กร ด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่ยึดมั่นในคุณค่า สหกรณ์ และมุ่งมั่นที่จะเชื่อมโยงเครือข่าย ให้เกิดพลังความร่วมมือกัน ระหว่าง สหกรณ์ที่จดทะเบียนและสหกรณ์ภาค ประชาชน ในเบื้องต้นได้จัดทำเครือข่าย ชุด เพื่อน เลี้ยว เกลือ เป็นชุดความร่วมมือมา ในแผนฯ 1 เป็นประวัติศาสตร์ที่คน สหกรณ์จดทะเบียนเริ่มมีการคิดนอกกรอบ ศึกษาเรื่องจุดอ่อนจุดแข็งต่างๆ และได้มอง สหกรณ์ไปสู่ข้างนอกมากขึ้น

หลังจากที่อาจารย์จุฑาทิพย์ ได้กล่าวเปิดประเด็น ไปแล้ว ก็มีพระคุณเจ้า หลาขรูป และผู้เข้าร่วมประชุมท่านอื่น ได้แสดงความคิดเห็น

เริ่มจากพระอาจารย์ฉลยศักดิ์ ฤทธิธรรมโม ที่ให้ความเห็นว่าระบบ สหกรณ์ราชการลงสู่หมู่บ้าน เพียงเพื่อต้องการโครงสร้างไว้กับชุมชน ระดับภาคระดับประเทศเท่านั้น แต่ระบบสหกรณ์ที่พระสงฆ์ทำอยู่เป็นวิถีชีวิต ให้ชุมชนมีการแบ่งปันกันภายในชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็ง โดยการตั้งกลุ่ม ลงพื้นที่ประสานงานสร้างคนรุ่นใหม่ขึ้นมา แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จึงคิดว่าต้องทำอะไรต่อไป ท่านได้คุยกับพระครูจันทกานธมว่าต้องมีสหกิจฯ แต่ก็ไม่มีทุน จึงหาวิธีการใหม่โดยการสร้างสถานพินิจศาสนา เพราะสามารถ ลือไปถึงชุมชนได้ดี เป็นเรื่องของชีวิตประจำวัน ให้มากเพราะไม่มีการเสียค่าซื้อเวลา

ดร.ทิพย์รัชนี สິงันทร จากคณะเกษตร มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ กล่าวเสริมว่าสิ่งที่ได้ทำกันอยู่ตอนนี้ เป็นปรีชิต ยังไม่ได้ไปปฏิบัติ ยังไม่ได้ไปวิจัย

บันทึกจากนายข้าว

เครือข่ายพระสงฆ์กับการพัฒนาชนบท

เพราะฉะนั้น สิ่งที่ได้คิดไว้ในแผนนั้น ก็ไม่มีเครือข่าย พระสงฆ์มาเสริมหนุนแล้ว แผนก็จะไม่สำเร็จแน่นอน

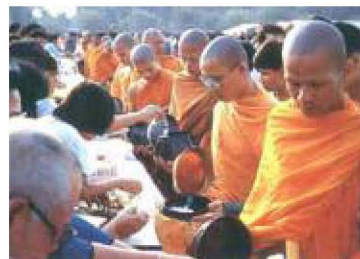
พระอาจารย์สุบินกล่าวว่า กิจกรรมที่ประสงค์ทำได้ คือ การเคลื่อนขบวนกองทัพธรรม “ธรรม” เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ แล้วประชาชาติเป็นของใคร

มนุษย์ต้องการปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิตทุกคน ดังนั้น จึงต้องช่วยกันทำให้สังคมอยู่ดีมีสุขและธรรมเป็นฐาน การที่จะเป็นสหกรณ์ได้ทุกอย่างต้องไปด้วยกัน ทำไมเราไม่ทำให้ขบวนการธรรมชาตินำงาน เพราะจะก่อให้เกิดสุขในสังคม แม้ว่าจะทุกคนจะเกิดมามีเป้าหมายที่แตกต่างกัน มีฐานะที่แตกต่างกัน แต่ต้องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เหมือนกัน จึงควรคิดดี ทำดี มาจากพื้นฐานความรัก ซึ่งจะตามมาด้วยหลักธรรม

รศ.จุฑาทิพย์ ได้เสริมว่า สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์นั้นมีแผนงานที่จะจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านสหกรณ์ แก่พระคุณเจ้าที่สนใจเข้าร่วมในเครือข่ายอยู่แล้ว และคาดว่าจะเริ่มดำเนินการได้ในปีหน้า ภายใต้การสนับสนุนจาก สกว.

อาจารย์ไพโรจน์ สุจินดา ผู้ทรงคุณวุฒิ โครงการกล่าวว่า จากการที่มารับฟังแนวคิดของพระสงฆ์และนักวิชาการนั้น ก็มีแนวคิดที่ต้องการให้เกิดเป็นทิศทางนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาในการที่ไม่เข้าใจของแต่ละขบวนการต่างของชาวบ้านและชุมชน ในแง่ที่ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ พัฒนาไปในระดับพอเหมาะพอควร อยู่ดีมีสุข ขบวนการตรงนี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อนในการปฏิบัติโดยเฉพาะอย่างยิ่งขบวนการ ที่จะเข้าไปทำงานในหลายด้าน จากการที่ไปกราบทานพระอาจารย์สุบิน ก็ได้มองเห็นขบวนการที่ท่านสร้างขึ้นมาในหมู่บ้าน มีภารกิจการพัฒนาชีวิตของชุมชน เป็นเรื่องที่น่าศรัทธามาก ก็มองว่าขบวนการนี้สามารถเดินไปได้อย่างไร ทั้งที่ไม่มีใครสนับสนุนเลย และก็ได้อธิบายว่าเกิดจากความศรัทธา เพราะที่ท่านเดินสำรวจ ออกนอกพื้นที่ไปทุกแห่งทุกหน เพื่อที่จะทำให้ชาวบ้านมีความมั่นใจในเรื่อง การบริหารกองทุน สิ่งที่ราชการทำนั้นมันไม่เกิดจากความศรัทธา

จากผู้ที่เข้าร่วม แต่เป็นการเข้าร่วมเพื่อหวังผลตอบแทนเท่านั้น ขบวนการสหกรณ์ เป็นธุรกิจ แต่ตอนนี้ก็โน้มตัวผสมผสานเป็นด้านสังคมมากขึ้น และใช้แนวคิด ขบวนการมีส่วนร่วม ระหว่างสถาบันสหกรณ์ที่เป็นรูปแบบเครือข่าย ที่ทำให้เครือข่าย ทำงานตลอดเวลา ถ้าสหกรณ์เป็นไป ในรูปแบบที่กล่าวมานั้น ก็จะเป็นกระบวนการ ที่อยู่คู่กับสังคม ตลอดไป

อาจารย์ภิรม ภคเมธาวี ท่านกล่าว เพิ่มเติมว่าการที่มาร่วมประชุมในครั้งนี้ ได้แนวทางว่า กลุ่มสี่จะของเครือข่าย พระสงฆ์สามารถที่จะมา เชื่อมโยงการพัฒนา ขบวนการสหกรณ์ได้อย่างไร และเราจะทำแผน เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายพระสงฆ์ และกิจกรรม ที่จะมาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะยาว อย่างไร เพื่อทำงานภายในเครือข่ายพระสงฆ์ เอง ทั้งการเผยแพร่ขบวนการสหกรณ์ที่แบ่ง เป็นภาคประชาชน และสหกรณ์ที่จดทะเบียน จะจะมีการวางแผนการดำเนินการอย่างไร ซึ่งเป็นเป้าหมายการประชุม ครั้งนี้

ในช่วงบ่ายของการประชุม ได้มีการแบ่งกลุ่มเพื่อแสดงความคิดเห็น ในการสนับสนุนการทำงานของเครือข่ายพระสงฆ์อย่างไร ซึ่งเริ่มที่ด้วยท่านพระสงฆ์ คือ พระอาจารย์สมคิด จารณธมฺโม จากวัดโป่งคำ จ.น่าน ได้ให้เสนอว่า ในแต่ละส่วนของภูมิภาคพระสงฆ์มีความแตกต่างกัน เช่นกลุ่มของเครือข่ายพระสงฆ์ ทางตะวันออก ก็จะเห็นการทำกลุ่มสี่จะออมทรัพย์ เพื่อที่จะหล่อหลอมจิตใจคน ให้รวมกลุ่มกัน ทางจ.น่าน ก็จะเห็นเรื่องเครือข่ายป่าชุมชนซึ่งมีประมาณ 238 เครือข่าย มีป่า มีน้ำ แต่จะทำอย่างไร ที่จะทำให้คนรักป่า รักน้ำ มีปลาที่อุดมสมบูรณ์ และหยุดการใช้สารเคมี ไม่ให้ไหลลงแม่น้ำลำคลอง ซึ่งตอนนี้มีการทำ เครือข่ายบางปลา 233 เครือข่ายที่อยู่ในลุ่มแม่น้ำน่าน และมีส่วนที่ทำให้คน ทำเรื่องเกษตรอินทรีย์เชื่อมโยงกันเป็นกลุ่มสี่จะออมทรัพย์ โดยการกุ๊มิมาจาก แหล่งทุนภายนอก เช่นชกส. และแหล่งทุนในชุมชน

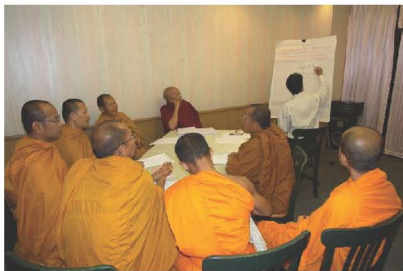
การจัดทำทำอย่างไรที่ทำให้เกิดเรื่องของกองทุนเครือข่ายพระสงฆ์ จริงจังแล้วสหกรณ์เชิงพุทธน่าจะเปลี่ยนเป็นสังคมสหกรณ์ได้หรือไม่ การก้าวข้าม

บันทึกจากนายข้าว

เครือข่ายพระสงฆ์กับการพัฒนารูปธรรม

ที่จะทำให้เกิดเป็นรูปธรรมได้ ถ้าเราเข้าใจร่วมกันแล้วก็สามารถลงมือทำ ติตถูก ก็ถือเป็นบทเรียน และแนะนำเครือข่ายพระสงฆ์ที่อยู่ในชุมชนร่วมกัน

การเสริมหนุนเครือข่ายพระสงฆ์ในการพัฒนาให้ เปลี่ยนไปตามสภาพการณ์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ น่าจะเป็นส่วน ประสานงานเครือข่ายที่ให้กลุ่ม เป็นที่ยอมรับ จากสังคมอื่น และสร้างโอกาสเสริมปัญญา ให้พระสงฆ์ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน แต่ละพื้นที่จัดทำฐานข้อมูลและวิเคราะห์เฉพาะ ต่อสาธารณชน จุดอ่อนของเครือข่ายพระสงฆ์ กับการพัฒนา คือความคิดที่เป็นระบบ และเป็นวิชาการน้อยมาก ถ้าจะมีการสร้าง เครือข่ายนักวิจัยที่เป็นพระสงฆ์ เพื่อเปิดโอกาส ให้พระสงฆ์ขยายโอกาสเรียนรู้ ได้ใช้ความคิด ที่จะพัฒนาชุมชน และมีทุนการสนับสนุน ที่ใช้ในการขับเคลื่อน

พระอาจารย์สุบิน ได้กล่าวเสริมว่า งานที่พระสงฆ์ทำมีมากมาย แต่ไม่ได้เก็บเป็นข้อมูลทางการศึกษา และไม่ได้ เข้าสู่ขบวนการที่สถาบันการศึกษายอมรับที่เป็นแนวทางการศึกษา ดังนั้นทำอย่างไร ให้ปรับหลักสูตรเชิงวิเคราะห์ และเป็นที่ยอมรับของวงการการศึกษา เพื่อที่จะก้าวไปสู่ ความเข้มแข็งและยั่งยืนนั้น คือการที่พระสงฆ์ที่ทำงานจริงๆ ไม่ได้ถูกบันทึกข้อมูลไว้ซึ่ง ไม่สามารถขยายออกสู่สังคมได้ การก้าวไปสู่การขยายงานได้นั้น พระสงฆ์มีอยู่มาก แต่ไม่ใช้กิจของสงฆ์ และถูกต่อต้านว่าพระไปยุ่งเกี่ยวขบวนการเมือง แต่ไม่ใช้ เป็นการทำให้ไปเพื่อชุมชนให้ชัด ดั่งนั้นเป็นเรื่องของทุกคน เป็นหน้าที่ ที่ต้องช่วยกันทำ ว่าทำอย่างไรที่พุทธบริษัทจะมาร่วมกันได้ ถ้าจัดการให้ดี ก็ไม่แพ้ชาวตะวันตก ต้องใช้ธรรมะเชิงสหกรณ์ไปหนุนเสริมขบวนการ ด้วยทุน ปัญญาของชาวบ้านเอง แต่จะหาคนที่หนุนเสริมให้เป็นวิถีชีวิต ให้ร่วมกันทำ รับผิดชอบร่วมกันโดยไม่เบียดเบียนกัน เป็นรูปของธรรมะนิยม ต้องหาทาง หนุนเสริมคนที่มีความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดั่งนั้นทำภารกิจใดอย่างมุ่งแต่ ประโยชน์ส่วนตน ควรทำเพื่อส่วนรวมให้มาก วิถีคิดคือ การตัดต้นไม้ มีรอยไธ เมื่อเติบโตก็ตัดสิบลำ และปลูกวันมาจะมีที่ว่าง อยู่สิบลำ ถ้ามีสิบลำให้ตัดหนึ่งไร่

นี่เป็นขบวนการคิดสิ่งแฉดล้อมไปสู่ความยั่งยืน กองทุนทั้งหมดก็กลับไปเป็น
สวัสดิการ ซึ่งวิธีนี้พระอาจารย์สุบิน ได้ใช้ที่ชุมชนของพวกเรา ที่ตราด ซึ่งพระอาจารย์
บอกว่าใช้ทุนไม่ให้หาย แต่มีกำไรร่วมกัน

มาถึงกลุ่มของมรธาบางก็ให้ความเห็นว่า
เรื่องของชุมชนรุ่นใหม่ที่จะมา สืบสานแนวความคิด
เรื่องสหกรณ์ โจทย์แรกคือ พัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็ง
ของสหกรณ์เชิงพุทธ ได้มานิยามความหมายในส่วนของ
สหกรณ์ว่า การร่วมคิดร่วมทำไปสู่หลักธรรม มีความหมาย
ของสหกรณ์เชิงพุทธออกมาว่า ภาคที่จะจดทะเบียน
และไม่จดทะเบียน ที่บ่งบอกถึงการเป็นเชิงพุทธและภาค
ที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็ง นักวิชาการต้องหมั่นเวียนกัน
ลงพื้นที่ทำยอดแนวคิดไปสู่คนรุ่นใหม่ ส่วนการจัดทัพ
และซึ่งจะก้าวเพื่อเครือข่ายพระสงฆ์กับการพัฒนาสหกรณ์ ควรจะบริหาร
โครงสร้างองค์กร โดยการแบ่งเป็นเขตเป็นภาค มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
และมีการขยายหน่วย ขยายกลุ่มออกไป การที่จะเกิดผลทางการปฏิบัติได้นั้น
ต้องมีการแลกเปลี่ยน วิจัยคิดและการปฏิบัติ

ส่วนอีกกลุ่มท่านอาจารย์พิรุณ ได้อภิปรายและเสนอรูปที่แสดงให้เห็น
ถึงความเข้มแข็งของชุมชน

และหลังจากนั้นผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านก็ออกมาแสดงความเห็น
เพื่อสรุปประเด็น เริ่มจากอาจารย์ชัยภูมิ บำรุงวงศ์
ได้กล่าวไว้ จากการที่ได้ฟังการอภิปรายเห็นว่า
มีหลักการเดียวกัน ที่จะสร้างฐานรากให้เข้มแข็ง
มีนั้นจะสร้างขบวนการสหกรณ์ที่มั่นคง
และยั่งยืนไม่ได้ เพราะสหกรณ์เป็นธุรกิจของ
สังคมที่สร้างความร่วมมือกันในชุมชน
อย่างจริงจังและจริงใจ ด้วยความเป็นอิสระไม่ใช้ด้วยการบังคับ การที่พระสงฆ์
เป็นนักพัฒนานั้น ตรงตามหลักเกณฑ์ที่จะรวมกันตามสหกรณ์อย่างแท้จริง
ในเรื่องการสร้างความเข้มแข็ง และศักยภาพของสหกรณ์เชิงพุทธนั้น ถ้าหากว่า
ดีความกันจริงๆ ยังไม่เหมือนสหกรณ์สากลอย่างแท้จริง เพราะสหกรณ์สากล
ไม่จำกัดอาชีพ ของสมาชิกที่จะเข้าไปสนับสนุน อาชีพที่ไม่ผิดกฎหมาย

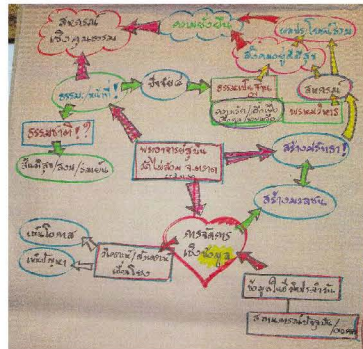
บันทึกจากนายข้าว

เครือข่ายพระสงฆ์กับการพัฒนาประเทศไทย

สามารถส่งเสริมได้ แต่ก็เป็นสหกรณ์เชิงพุทธซึ่งไม่มีการส่งเสริม ถ้าใช้คำว่าสหกรณ์เชิงพุทธ ก็อาจกระทบกับศาสนาอื่น แต่ถ้ายึดตามหลักสากลที่มีหลักการนี้แน่นอนแล้วก็จะก้าวไปสู่ระดับความอยู่เย็นเป็นสุขอย่างแท้จริง และรัฐต้องเข้ามาช่วยเหลืออย่างแท้จริง

พ.ส.ม. เกียรติ ชาตรีธรรม กล่าวจากที่ได้ฟังสามารถสรุปความคิดที่เห็นตรงกันได้ดังนี้ คือ

- เห็นสวัสดิการชาวบ้าน
- กิจกรรมที่เห็นพัฒนาคน
- เห็นสิ่งแวดล้อม
- การประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ
- การเอื้อหนุนของนักวิชาการที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้เชิงข้อมูล
- การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านธุรกรรมโดยไม่มีชนบัตร์เข้ามาเกี่ยวข้อง
- การเงินต้องควบคุมให้อยู่
- การรับประกันร่วมกัน
- สภาพัฒนาวิชาการด้านสหกรณ์ที่จะขับเคลื่อนบทบาท
- การทำสหกรณ์เชิงวิทยาศาสตร์
- ธรรมะนิยม สังคมนิยม

และในช่วงท้ายก็ขอให้พระคุณเจ้า ได้ถ่ายทอดความรู้สึกกับการมาร่วมประชุมในครั้งนี้ ผมก็ขอออกเอาความรู้สึกของท่านพระอาจารย์สุบินก็แล้วกัน ท่านอาจารย์ได้กล่าวในตอนท้ายว่า สิ่งที่ท่านได้รับในวันนี้เกินความคาดหมาย เพราะว่ามีหลายท่านให้ความสนใจ และตั้งใจสนับสนุนกิจกรรมครั้งนี้ให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม ซึ่งการเติบโตในครั้งนี้ได้เกิดมาจากเรี่ยวแรง จากเมตตาช่วยเหลือจากเติบโตด้วยเมล็ดพันธุ์ ไม่ใช่เกิดเพราะรถ มาหยุดปลูก สิ่งที่จะนำกลับไปใช้ในวิถีการเชิงสหกรณ์ก็คือ “สหกรณ์เชิงไม่มีร้าน” การจัดการแบบไม่ต้องเป็นที่ประจักษ์ เดือนหนึ่ง จะทำครั้งเดียว เช่น ทำกษัตริย์

เรื่องบุญไม่ว่ามีกี่พันต้น ก็ลงทีเดียวยแล้วจบเลย ทั้งในด้านการเงินและคนมารับ
เสร็จเรียบร้อยในคราวเดียว ของไม่มีเสีย ไม่ต้องจ้างคนเฝ้า ดังนั้นไม่ว่าใคร
จะเป็นผู้ทำก็ให้คิดถึงต้นทุนต่ำไว้ก่อน เป็นสหกรณ์ที่ไม่ต้องสร้างคอมพิวเตอร์
และความเสียหายให้แก่ใครทั้งสิ้น และพระอาจารย์ท่านอื่นก็ได้ถ่ายทอดความรู้
ออกมาแล้วแล้วแต่เป็นความรู้แห่งความมุ่งหวังและตั้งใจ กล่าวคือมาจากความรู้
ที่เกิดจากศรัทธาและมีสิ่งที่จะช่วยเหลือ และพัฒนาจิตใจของคนในชุมชน
อย่างแท้จริง และการประชุมในวันนั้นก็จบลงอย่างดี และมีความหวังกันถ้วนหน้า
รวมถึงผมคนตัวเล็กที่ได้เปิดหูเปิดตาครั้งยิ่งใหญ่ ผมเชื่อว่าคนเราก็ดังใจจะทำอะไร
สักอย่าง ก็เริ่มด้วยศรัทธาและให้สิ่งจะกับตนเองแล้ว ความสำเร็จก็อยู่เบื้องหน้าแน่นอน

บันทึกนายจ้าง

เครือข่ายพระสงฆ์กับการพัฒนาคนและคน

บันทึกท้ายเรื่อง

จากบางเขน - ตราด

ลือธรรมาธิมุนีพนาผมและพระอาจารย์
เคลื่อนที่จากเมืองหลวงที่ลึกลับจนวราย กลับสู่
มาตุภูมิ แต่ผมว่าการมาครั้งนี้คุ้มค่าเป็นอย่างยิ่ง
ผมมองดูแววตา ของพระอาจารย์หลายท่าน
ที่เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ เห็นความหวังและพลัง
เต็มเปี่ยม ที่ท่านจะกลับไปพัฒนาพื้นที่เครือข่าย
กองทัพธรรมะแก่ชนเกิดถิ่นนี้ให้ได้ ธรรมาธิมุนีเคลื่อนตัว

ออกจากความจ้อแจไปเรื่อยๆ ผมหนึ่งมองออกหน้าต่างนิกขณ์ชีวิตของตนเอง
ที่ผ่านมาถึงทุกวันนี้ ผมและครอบครัวทำตามจุดหมายของชีวิตกันมาตั้งนาน
แต่จริงๆแล้วเป้าหมายเราไม่มีเลย นิดที่พอจะคิดได้ น้อมนำเอาพระราชดำริส
ในหลวงเป็นที่ตั้ง เราตัดสินใจเริ่มชีวิตใหม่แบบมีแบบแผนมากขึ้น
ต้องขอบคุณพ่อที่คิดได้ ขอบคุณลุง ป้า น้าอา แห่งบ้านทางควายทุกคน ที่ให้ความรัก
ความเมตตา และความอบอุ่นแก่พวกเรา และที่สำคัญก็คือ พระอาจารย์สุบิน
ที่ให้ทางสว่างและทำให้พวกเราเกิดศรัทธาที่จะรวมกลุ่มกัน เพื่อความอยู่ดีมีสุข
ของพวกเราเอง

สายฝนนอกหน้าต่างตกกระเซ็นตามแรงลมซัด กลิ่นดินและอากาศ
ที่คุ้นชินของเมืองตราด เริ่มกรายเข้ามาในความรู้สึกบอกว่าใกล้ถึงบ้านแล้ว
เมื่อลงจากรถผมรีบลาอาจารย์และบึ่งกลับบ้านด้วยความคิดถึง กลิ่นดัมหมู
ใบชะมวงโชยมาแตะจมูก รอยยิ้มของแม่ผู้ตื้นมาใหม่ในภาพ กลิ่นเหงื่อของพ่อ
และเสียงหัวเราะของน้องๆเป็นความสุขของบ้าน ที่ทำให้ผมไม่อยากจะไปไหน
อีกแล้ว.....

ผมรักบ้านที่สุดครับ
ช้าง

ท่านับเครื่องทำพระสงฆ์กับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

พระครูเกษมพิชัโสภณ
วัดพิชัโสภาราม อ.เวียงสา
จ.อุบลราชธานี

พระครูบวรศีลรัตน์
วัดหนองกั๊กนครา
จ.ระยอง

พระครูอุดม โพธิกิจ
วัดโพธิ์ศิลา จ.อำนาจเจริญ

พระครูโสภาส
จ.ปราจีนบุรี

พระครูปลัดสำราญ
อนุตโตโร (วิมขันธ์)
วัดศรีโสดา ต.สุเทพ
อ.เมือง จ.เชียงใหม่

พระครูใบฎีกาชฎิล
อมรบุญโญ (ทับเพชร)
วัดป่าอาศรม ต.สีคิ้ว
อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา

พระปลัดสฤษดิ์ จันทสโร
วัดวังทอง จ.จันทบุรี

พระอธิการประสิทธิ์
กิตติญาโณ (โตรุ่ง)
วัดจรัลเกษม จ.ปราจีนบุรี

พระอธิการมนัส
นฤดิธมโม
วัดโพธิ์ทอง อ.เมือง
จ.จันทบุรี

พระอธิการมานพ
อชฺฐมาภโว (จำเนียร)
วัดห้วยดอกลัก
อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

พระจิราเดช จิราเดโช
อ.สังขาร จ.เชียงใหม่

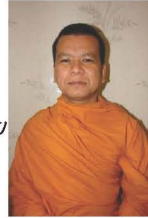

พระชาญจิตร์ ญาณชุตโต
อ.สังขาร จ.เชียงใหม่

ทำเนียบเครือข่ายพระสงฆ์กับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

พระชาญณรงค์
จากนิชชชญูโย
ธรรมอุททยานแก้วกลางดอย
อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

พระนิเวศน์ อโกธโณ
วัดโฆมจ จ.จันทบุรี

พระบุญยกกร ปิยสิโล
วัดศรีโสดา ต.สุเทพ
อ.เมือง จ.เชียงใหม่

พระพงษ์วัฒน์ พุทธิญาโณ
(แสงแดง)
วัดศรีบุญเรือง อ.โพธิ์ไทร
จ.อุบลราชธานี

พระพรหมมา สุภัทโธ
วัดป่าธรรมะระวีมาใจ
จ.ยโสธร

พระจิตยศักดิ์ ธวัชธมโม
วัดป่าดอนทัพช้าง
จ.อุบลราชธานี

พระสมคิด จารณธมโม
วัดโป่งคำ จ.น่าน

พระสมจันทร์ วนฺตจิโร (ก้อนสา)
อาศรมพระธรรมจาริก
บ้านแม่หลด ต.ทองแหก อ.แม่แจ่ม
จ.เชียงใหม่

พระสุบิณ สัมมา (ปณิโต)
วัดไผ่ล้อม อ.เมือง
จ.ตราด

พระสุวรรณ์ คาสโก
วัดป่ายาง อ.เมือง
จ.นครศรีธรรมราช

พระอธิชาธิชัย วัณฺตสิมปັນโน
ศูนย์อบรมศีลธรรมและส่งเสริมพระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูงบ้านผาสุก
ต.ภูฟ้า อ.บ่อเกลือ จ.น่าน

